

Kacatok kincsestára

Új múzeum születik egy pesterzsébeti pincében

A Bogátsy-féle Magyar Pipere Borax (hölgyek, uraságok kedvence) bontatlan doboza békésen pihen a szekrénypolcon, egy eredeti, s ugyancsak érintetlen Bagarol cipőpaszta, egy valódi Sunlight mosószappan meg egy — Vilmos császár és Ferenc József bávatag tekintetű arcmásával díszített — tojástartó társaságában. Mellettük a sok használattól fényes-feketére koptatott máfélé száz éves tűzszerszám és egy megviselt külsejű doboz: detektoros rádió 1926-ból.

Mindez nem az ócskaságok boltjában látható, hanem a pesterzsébeti Tátra tér egyik házában pincéjében. De mi célból hordta össze mindezt Garai Tibor, a Budapesti Történeli Múzeum pesterzsébeti részlegének igazgatója?

lyafutásukat. Mégis sikerült néhányat „kibányászni” agg-ládák mélyéről, például ezt a kék-fehér csíkos, farkasfog díszítésű vászonruhát, melyet egy budai vasmunkás felesége varrt magának, az 1896-os millenniumi ünnepekre.

Lúdtoll...

Négy hatalmas pincehelyiséget töltenek meg e különleges gyűjtemény kincsei. Mindegyiknek története van, egy részüket megvásárolták — a múzeum rendezésére hirdeti, hogy szaporítsa gyűjteményét —, sokan vannak az adományozók is, de jó néhány tárgyat csak kitartó nyomozó munkával és még nagyobb rábeszéléssel lehetett megszerezni. S vajon mennyi kerül a szemébe, amikor a lebon-

tásra ítélt öreg pesti, budai házacskák lakói költöznek az új lakónegyedekbe, ahol már nincs hely az efféle „kacatok” számára.

— Mikor láthatja a nagyközönség is a gyűjteményt?

— Jelenleg még munkánk elején tartunk. Szeretnék mindent, amit csak lehet, megmenteni. Sajnos, a négy pince rövidesen színültig megtelik...

Még egy pillantás az utolsó szekrénybe, dédapáink csodálatos mód épségben maradt játékaira — falovakra, kócbabákra — egy kopott palatáblára, meg egy foszladozó lúdtollra — s kilépünk a pincéből. Furcsa arra gondolunk: noteszünk és golyóstollunk, amivel e riport adatait jegyeztük — száz év múlva talán múzeumi tárgy lesz...

Garai Tamás

Ezt használta a dédi

— Hogy létrehozassuk az ország első társadalomtörténeli gyűjteményét — válaszolja, és buzgón nyitogatja tovább a szekrényajtókat. — Az elmúlt két évszázadból múzeumaink mindmáig csak a történelmi, képzőművészeti, iparművészeti és népművészeti anyagokat gyűjtötték. De arról, hogyan lakott, öltözött ebben a korban a városi munkásság, a kisiparosság és a kispolgárság — mindeddig csak leírások, egykorú rajzok, s megsárgult fényképek hiányos anyaga állott rendelkezésünkre. Ezt a mulasztást szeretnénk most pótolni. Ezek az évszázados tömegbútorok, lakberendezési és személyi használati tárgyak, konyhaeszközök, piperecikkek, képeslapok és jelvények, étkezőkészletek és pipatőriumok; olcsó ékszerek és filléres ruhadíszek igen sokat mondanak nemcsak a kutatóknak, hanem majd a nagyközönségnek is.

Az egyik szekrény az első világháború korát idézi. K. u. K. bakák sisakjai, csajkái, kulacsai, bokafáslijai, egy tábori telefon (ez a legrégibb típusú) és egy zacskó tábori kézmosópor (nagy kincs volt akkor a szappan), meg egy több mint félévszázados „bűnjel”: papírból készült bakancstalp, amely néhány lépés után levált, de milliomossá tett néhány hadseregszállítót...

Elvásott a ruha

Se vége, se hossza nem lenne, ha csak hozzávetőleg is megpróbálnánk felsorolni a máris több ezer darabból álló, a maga nemében páratlan gyűjteményt. Van itt fémszállal hímzett női retikül, 1793-ból, ez az egyik legrégebbi szerzemény. Hüttl és Fischer-féle kávé- és teáskészletek — a legősibb pesti és budai porcelánüzemek kézzel festett, de olcsó tömegárui. Egy bontatlan üveg étolaj a millennium korából, egy hatalmas kelyhű talpas pohár, amiből nem itáltak, hanem asztali akváriumnak használták, s egy egész szekrényi vállkendő, van köztük karton és selyem, damaszt és kaszír. Ötven teljes ágynemű- és asztalteríték-garnitúra, a legfiatalabb is több mint száz évvel ezelőtt volt használatban, táncrendek és legyezők, vas- és rézmoszarak, téstaszaggatók és tyúkszemkenőcsök.

— A legnagyobb gondot az okozza — mondja Garai Tibor —, hogy alig tudunk hétköznapi viselt női és férfiruhákhoz jutni. A gazdagok díszruháit, estélyi ruháit megőrizték a molyzsákok, de a munkások, iparosok és feleségeik rendszerint addig hordták ruháikat, amíg azok szét nem festettek, s felmosórongyrként fejezték be pá-